

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Anety Kosoń
pt. „ Analiza determinantów zachowań charakterystycznych dla ortoreksji wśród
studentów związanych z ochroną zdrowia”.

Podstawę formalną wykonania recenzji stanowi Uchwała Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego nr 125/2025, z dnia 24.06.2025 roku.

1. Formalna ocena rozprawy

Przedłożona do recenzji rozprawa spełnia wszystkie wymogi formalne stawiane opracowaniom badawczym na stopień doktora. Stanowi wartościowe i oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, potwierdza dużą wiedzę kandydata w poruszanej tematyce badawczej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

2. Merytoryczna ocena pracy

Podjęta przez doktorantkę tematyka badań jest istotna i aktualna w kontekście współczesnych wyzwań, przed którymi stoją systemy opieki zdrowotnej. Do najważniejszych z nich należą: szeroko rozumiana profilaktyka, ocena efektywności stosowanych procedur oraz wskazywanie konkretnych rozwiązań optymalizujących schematy terapii. Badania te mają istotne znaczenie dla doskonalenia praktyki klinicznej i odpowiadają na aktualne potrzeby systemu opieki zdrowotnej.

Układ tekstu jest prawidłowy i zgodny z wymaganiami typowymi dla opracowań badawczych. Rzetelnie oraz klarownie przygotowana część teoretyczna stanowi solidne wprowadzenie do badań własnych Autorki.

Manuskrypt został zredagowany na 184 stronach maszynopisu. Składa się z 11 rozdziałów, tj. wstępu poprzedzonego wykazem skrótów, streszczenia w języku polskim i angielskim. Część teoretyczną stanowią rozdziały 2-4, kolejno cele pracy, materiał i metody, wyniki badań, dyskusja i podsumowanie oraz wnioski i bibliografia.

Doktorantka powołuje się na 166 pozycji piśmiennictwa, w tym 42 z ostatnich dwóch lat. Praca zawiera 3 ryciny oraz 39 tabel.

Część teoretyczna dostarcza czytelnikowi informacji na temat zaburzeń odżywiania. W rozdziale „Ewolucja postrzegania relacji człowieka z jedzeniem – od klasycznych zaburzeń odżywiania do nowych wyzwań diagnostycznych” szczegółowo i zgodnie z obowiązującą klasyfikacją ICD-11 przedstawiono problematykę bulimii i anoreksji, kryteria rozpoznania tych schorzeń oraz możliwości leczenia, ze szczególnym uwzględnieniem terapii poznawczo-behawioralnej (CBT) i postępowania dietetycznego.

Kluczowym elementem jest rozdział 3, bezpośrednio nawiązujący do tematyki badań – ortoreksji jako specyficznego zaburzenia odżywiania. Autorka słusznie podkreśla, że ortoreksja nie została jak dotąd ujęta w klasyfikacjach DSM-5 ani ICD-10. W związku z tym, ortoreksja nie figuruje obecnie jako samodzielna jednostka chorobowa, lecz jest postrzegana przez specjalistów jako zjawisko kliniczne zaliczane do spektrum zaburzeń odżywiania lub obsesyjno-kompulsyjnych.

Kryteria diagnostyczne ortoreksji według Moroze, przedstawione w tabeli nr 6, oraz narzędzia diagnostyczne stosowane w ocenie zaburzeń odżywiania (tabela nr 7) ułatwiają czytelnikowi wszechstronne i całościowe zrozumienie omawianej problematyki. Autorka jednoznacznie sformułowała cel pracy oraz prawidłowo określiła pytania i hipotezy badawcze. Wykorzystano badanie przekrojowe, które pozwala ocenić rozpowszechnienie zachowań typowych dla ortoreksji. Wybór tej metody jest w pełni uzasadniony i często spotykany w badaniach prowadzonych w ramach sondażu diagnostycznego. Kryteria włączenia, tj. dobrowolna zgoda respondenta, status studenta oraz wiek powyżej 18. roku życia, a także kryteria wykluczenia, tj. brak zgody, nieznajomość języka polskiego oraz uprzednio zdiagnozowane przez psychiatrę zaburzenia odżywiania, zostały prawidłowo określone.

Autorka nie przedstawiła zgody Komisji Bioetycznej na przeprowadzenie badań, jednak w przypadku badań ilościowych o charakterze przekrojowym taka zgoda nie jest wymagana, co warto wyraźnie podkreślić.

W rozdziale 7 przedstawiono wyniki przeprowadzonych badań, które są czytelne, jasne w odbiorze i stanowią interesujący oraz wartościowy materiał do dalszych analiz. Uzyskane dane poddano analizie statystycznej z wykorzystaniem analizy wariancji (ANOVA) oraz testu Kruskala-Wallisa w celu porównania różnic

między grupami pod względem analizowanych zmiennych. Dodatkowo zastosowano regresję liniową prostą oraz test chi-kwadrat do oceny zależności pomiędzy zmiennymi nominalnymi. Przeprowadzona analiza statystyczna została wykonana prawidłowo i nie budzi zastrzeżeń.

Pragnę podkreślić, że całość badań została starannie przemyślana i logicznie zaplanowana, co świadczy o wysokim poziomie warsztatu naukowego Autorki oraz o dużym potencjale klinicznej aplikacyjności uzyskanych wyników. Dyskusja i podsumowanie zostały opracowane poprawnie, z należytą ostrożnością naukową, podkreślając zarówno mocne, jak i słabe strony badania oraz konieczność jego kontynuowania. Wnioski wynikające z przeprowadzonych badań są trafne i odpowiadają założonym celom badawczym.

W trakcie lektury przesłanej dysertacji nasunęły się poniższe uwagi i pytania:

1. Praca zawiera drobne błędy redakcyjne, tzw. literówki, oraz niespójny wykaz skrótów – w części przypadków podano rozwinięcie anglojęzycznej nazwy (np. BED, BMI), w innych nie.
2. Brakuje informacji o źródłach, na podstawie których opracowano tabele nr 4 i 8. Takie dane zostały uwzględnione w opisach tabel 1 i 3. Na stronie 118 widnieje odniesienie do tabeli nr 31, podczas gdy w rzeczywistości powinno dotyczyć tabeli nr 26. Podobne błędy w odniesieniach do tabel pojawiają się kilkakrotnie.
3. Nie zastosowano jednolitego sposobu cytowania piśmiennictwa.
4. Respondenci to głównie młode osoby, które dopiero od kilku lat mieszkają samodzielnie. Nawyki żywieniowe często wynosimy z domu. Uważam, że warto rozważyć umieszczenie w ankiecie pytania o miejsce zamieszkania przed rozpoczęciem studiów oraz o wykształcenie rodziców. Wpływ tych czynników na uzyskane wyniki może być istotny.
5. W pracy obliczono wartość BMI w poszczególnych grupach, jednak samo BMI – bez analizy składu ciała, zwłaszcza zawartości i rozmieszczenia tkanki tłuszczowej, nawet w korelacji z badanymi parametrami – znacząco ogranicza możliwości formułowania wniosków. Badania te, przeprowadzone u osób z nasilonymi objawami ortoreksji,

mogłyby istotnie przyczynić się do lepszej stratyfikacji ryzyka zaburzeń kardiometabolicznych oraz prognozowania ich rozwoju.

6. Proszę o wyjaśnienie wartości praktycznej uzyskanych wyników oraz o ocenę zasadności kontynuowania badań w aspekcie klinicznym. Jakie formy pomocy dostępne są obecnie w Polsce dla osób z ortoreksją?
7. Czy ortoreksję należy traktować jako odrębną jednostkę chorobową, czy raczej uznawać ją za konsekwencję innych zaburzeń funkcji poznawczych?

Reasumując, przedstawiona do oceny dysertacja jest ważnym, merytorycznie spójnym i bardzo dobrym opracowaniem podjętego przez Autorkę tematu.

Rozprawa doktorska spełnia warunki art. 187 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U 2018 poz. 1668 z późn. zm.). Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego o dopuszczenie mgr Anety Kosoń do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

~~prof. dr hab.~~ Michał Wiciński